

Didaktické hry a ich pozitívny vplyv

Otázkou ako správne a efektívne učiť sa zaoberá snád' každý nie len začínajúci učiteľ, ale aj skúsený pedagóg s viacročnou praxou. Povolanie učiteľa je dynamické a ako učiteľia by sme mali byť otvorený novým postupom a metódam vo výuke a nezotrvať v jednom nami overenom postupe počas celej pedagogickej kariéry. Samotné učiteľovo pojmie výuky je individuálne a záleží na viacerých faktoroch. Je ovplyvňované sociálnym aj pracovným zázemím, kolektívom učiteľov či samotnou triedou. (1) Jednou z metód, ktoré sa postupne vyvíjajú a nachádzajú svoje uplatnenie v procese vyučovania je využívanie didaktických hier. Neexistujú presne stanovené pravidlá kedy a v akom rozsahu by sa tieto hry mali využívať. Veľká individuálnosť využívania tejto metódy je ovplyvnená napríklad klímou v triede či spomínaným učiteľovým pojmím výuky. Dôležité je však vedieť, aký pozitívny vplyv tieto didaktické hry môžu priniesť a prečo by sme ich do vyučovacieho procesu mali zakomponovať. Samozrejme by sme nemali zabúdať aj na možné riziká, ktoré sú s tým spojené. V nasledujúcich odstavcoch by som sa rada priblížila tému didaktickej hry, ako vhodného pomocníka pri vyučovaní a zároveň poukázala na jej možné riziká.

Hra je vo všeobecnosti činnosť, s ktorou sa každé dieťa stretáva od útleho detstva a tvorí dominantnú časť dňa v jeho predškolskom veku. Napomáha k správne mu vývoju dieťaťa a zároveň slúži k uspokojovaniu jeho rôznych potrieb (2):

- rozvíja duševné procesy
- navodzuje nové sociálne vzťahy a motívy
- obohacuje citové prežívanie a reguluje vnútorné psychické napätie
- utvára cieľavedomú zameranosť dieťaťa

Hra ako taká je pre dieťa prirodzená. Dieťa sa pomocou nej učí chápať a skúmať, ako veci fungujú. Isté formy hry dokonca môžeme považovať za určitý druh komunikácie dieťaťa s vonkajším prostredím. Veľkou výhodou hry je, že dieťa je prirodzene motivované hlavne vďaka už spomínanému uspokojovaniu jeho potrieb, z tohto dôvodu ju preto môžeme úspešne využiť vo vyučovacom procese. Hry, ktorých cieľom je rozvíjanie poznávacích procesov, vedomostí a duševných schopností, sú určené predovšetkým k vzdelávaniu nazývame didaktické hry. (2, 3)

Pojem didaktická hra má svoje miesto aj v pedagogickom slovníku, ktorý uvádza nasledujúcu definíciu (4):

„Didaktická hra je analogie spontánnej činnosti detí, ktorá sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednotlivcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího mívá široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele. Její předností je stimulační náboj, neboť probouzí zájem, zvyšuje angažovanost žáků na prováděných činnostech, podněcuje jejich tvořivost, spontaneitu, spolupráci i soutěživost, nutí je využívat různých poznatků a dovedností, zapojovat životní zkušenosti. Některé didaktické hry se blíží modelovým situacím z reálného života“

Definícia je veľmi široká, ale jasne hovorí o tom, čím je didaktická hra výnimočná. Dôležitým znakom je, že je to činnosť s jasne definovanými cieľmi a sleduje špecifický význam, ktorý nemusí byť nutne jasný účastníkom hry – žiakom. Nesmieme ale zabúdať na to, aby pri hraní hry bola zachovaná radosť a túžba žiakov sa zabaviť. Didaktická hra pri vyučovaní by nemala sklzánuť do bodu, kedy žiaci budú vnímať len jej didaktickú časť a nebudú zažívať uspokojenie a pocit radosti zo samotnej hry. V takom prípade sa stráca motivácia, ktorá je prirodzeným a nevyhnutným hnacím motorom.

Podľa môjho názoru by didaktická hra nemala tvoriť väčšinu vyučovacieho procesu. Hra by už neplnila cieľ spestrenia výuky a bola by ďalšou bežnou metódou, a tým pádom by u detí padala motivácia k tejto hre a žiaci by jej už nemuseli prikladať náležitý význam. Myslím si však, že správne zaradená didaktická hra dokáže u detí vyvolať veľký záujem o preberanú problematiku podnietiť u nich zvedavosť v danej oblasti. Tá sa môže prejavovať napríklad otázkami, ktoré detí môžu klásť počas hry alebo po nej. Učiteľ by sa mal dopredu nad zvolenou didaktickou hrou zamyslieť a popremýšľať, čo všetko by sa mohli žiaci opýtať a skúsiť sa na možné otázky pripraviť, aby „ukojil“ prípadnú zvedavosť študentov. Počas hrania didaktickej hry sa deti dostávajú do situácií, ktoré musia riešiť na mieste. Rozvíjajú si tým rôzne vlastnosti a nadobúdajú nové skúsenosti aj do života, ktoré by počas bežnej výuky neprišli. Žiak si pri tom môže dokonca aj odpovedať na častú otázku, ktorú učitelia od študentov počujú, prečo sa to učíme. Didaktické hry ďalej rozvíjajú predstavivosť, kritické myslenie, kreativitu, prácu v skupinách, vzájomné rešpektovanie, koncentráciu či logický úsudok. V neposlanom rade má

didaktická hra aj svoj socializačný význam na stmelenie kolektívu a zlepšenie klímy v triede. Čím lepšia je nálada v triede a je lepší vzťah medzi samotnými žiakmi, ako aj vzťah učiteľ-žiak, tým lepšie sa deťom učí a vzájomne si vedia viac pomôcť. Dobrá klíma v triede napomáha deťom aj v tom, aby sa nebáli pýtať a zachovávali si svoju zvedavosť. Didaktické hry môžu byť nápomocné pri začleňovaní detí do kolektívu, napríklad v prípade, že do triedy prišlo dieťa z inej školy a v triede nikoho nepozná. Dochádza tak k zblížovaniu žiakov ako aj k zblížovaniu učiteľa a žiaka. Tieto hry nám zároveň pomáhajú zvyšovať záujem o problematiku, ktorá nie je všeobecne príťažlivá a ukázať študentom aj zaujímavejšiu stránku predmetu, ktorý práve nemajú veľmi radi.

Didaktické hry možno klasifikovať podľa rôznych kritérií, napríklad (5):

Klasifikácia podľa obsahu:

- jazykový rozvoj
- logicko-matematický rozvoj
- rozvoj vedeckých poznání
- rozvoj pohybu
- rozvoj esteticko-hudobných schopností
- rozvoj organizačne-riadiacich schopností

Klasifikácia podľa toho, čo hra rozvíja:

- senzorické hry
- rozvoj pamäti
- rozvoj myslenia
- rozvoj komunikácie
- rozvoj tvorivosti
- rozvoj kooperácie

Klasifikácia podľa času využitia počas vyučovacieho procesu:

- motivačné
- získavanie nových znalostí a skúseností

- upevňovanie znalostí

Ak ako učiteľ chceme do svojej výuky zaradiť didaktickú hru, je nutná dostatočná príprava, aby hra kladne pôsobila a dosiahli sme ňou očakávané výsledky. Na výber vhodnej hry napomáha poznať klímu v triede a zhodnotiť, ktoré hry by prípadne nemuseli byť prínosné respektíve by mohli mať presne opačný efekt. Každá trieda je unikátna a pre čo najlepší výsledok je vhodné si dobre premyslieť, akú hru do hodiny zaradiť. Aby didaktická hra a jej samotné prevedenie dosiahla čo najlepší výsledok je preto potrebné dodržiavať isté „pravidlá“ (3). Hra by pre deti mala byť stále zábavná a lákavá, obtiažnosťou by mala odpovedať veku a schopnostiam detí, aby nestrácala svoj didaktický význam. S týmto súvisí fakt, že slabší žiaci budú mať radšej skupinové hry, kde majú šancu na prípadnú výhru alebo lepší výsledok. Pri výbere hry by sme teda mali myslieť na to, aby bola prospešná pre všetkých v triede a v prípade skupinovej hry vytvárať skupiny rovnako „silné“, aby sme už hneď na začiatku slabším deťom nevzali motiváciu tým, že im zoberieme šancu sa v hre dostatočne presadiť. Ďalej je veľmi dôležité, aby mala hra na začiatku stanovené jasné a zrozumiteľné pravidlá, ktoré sa počas hry nebudú meniť. Je nutné, aby sme na hru mali pripravené všetky potrebné materiály a pomôcky. Je dobré hry striedať, ale nie veľmi často. Hlavne pre slabšie deti to môže byť nežiaduce z dôvodu, že kým si dieťa neosvojí všetky pravidlá, nemôže sa dobre sústrediť na obsah a práve osvojenie pravidiel môže niekedy trvať dlhšiu dobu. Je však nutné pozorovať, kedy je už čas na to, aby sa hra zmenila. S prípravou didaktickej hry zároveň súvisí aj to, že hru nezaradzujeme do vyučovania náhodne. Učiteľ by si mal dopredu premyslieť cieľ hry a podľa toho túto činnosť zakomponovať do výuky. Zároveň by sme sa mali snažiť zapojiť čo najväčší počet detí z kolektívu, ideálne celý kolektív, a zamerať sa na to aby každé dieťa zacítilo úspech. Ak sa tak nedeje, môžeme v deťoch budovať odpor k vyučovanému predmetu a stratu motivácie, čo samozrejme nechceme a je to presne opačný efekt didaktickej hry, ktorého sa musíme vyvarovať. Je preto vhodné zaradzovať hry s rôznou obtiažnosťou, či práve spájať deti do spomínaných skupín alebo zaradiť aj hry, kde je víťaz nájdený pomocou náhody. Mali by sme myslieť aj na to, aby sme vyberali hry, ktoré zamestnávajú čo najviac zmyslov.

Záverom si myslím, že vhodne a efektívne zaradené didaktické hry majú vo vyučovacom procese veľmi pozitívny vplyv a môžu len napomôcť žiakom k rozvíjaniu ich schopností a vedomostí, zároveň môžu v nich prebudiť väčší záujem o preberanú problematiku v danom

predmete. Je však potrebné tieto hry zaradzovať opatrne a neprehnať to, aby nedošlo k opačnému efektu. Existuje veľa publikácií, ktoré sa venujú praktickej časti didaktických hier, z matematiky ide napríklad o publikáciu Evy Krejčovej a Marty Volfovej (3) či Věry Károvej (6). V týchto knihách učiteľ dostáva do rúk námety hier, ktoré už podľa vlastného uváženia môže využiť práve vo svojej výuke.

Použitá literatúra

- (1) MAREŠ, Jiří. *Učitelovo pojetí výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1444-x.
- (2) SOCHOROVÁ, Libuše. Didaktická hra a její význam ve vyučování. Metodický portál: Články [online]. 26. 10. 2011, [cit. 2020-05-20]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13271/DIDAKTICKA-HRA-A-JEJI-VYZNAM-VE-VYUCOVANI.html>>. ISSN 1802-4785.
- (3) KREJČOVÁ, Eva a Marta VOLFOVÁ. *Didaktické hry v matematice*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-423-5.
- (4) PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN isbn80-7178-252-1.
- (5) KOŽUCHOVÁ, Mária a KORČÁKOVÁ, Eva. Využitie didaktické hry. Komenský, roč. 122, 1998, č. 5/6, s. 104–106. ISSN 0323-0449.
- (6) KÁROVÁ, Věra. *Didaktické hry ve vyučování matematice v 1.-5. ročníku základní a obecné školy: část geometrická*. 3. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-303-5.